

NEO TESTAR: Yrkessoldat

I RIKETS TJÄNST. Numera ska det svenska försvaret förlita sig på frivilliga soldater i stället för värnpliktiga. Hur fungerar det? *Neos* Johan Folin drog på sig uniformen igen och åkte till Skövde för att köra stridsvagn. Här är hans rapport.

Av **Johan Folin**

Frilansskribent och korpral

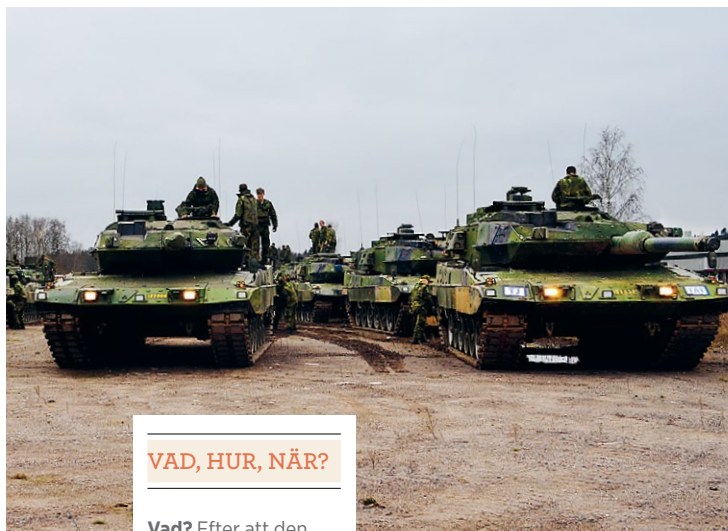
Foto: **Johan Folin och Andreas Cederström**

ÖGONEN ÄR TRYCKTA mot siktesokularen. Med höger hand styr jag riktdonet, vänster hand pendlar mellan dagsiktet och det grönsvarta värmesiktet. Plötsligt hör jag vagnchefen säga "Stridsvagn, jag ensar, eld!". Siktet och kanoenen sveper med ett vinande ljud åt höger. "Kontakt stridsvagn, skott kommer", svarar jag. Jag riktar in siktet och trycker in knappen för lasermätning av avståndet. Niohundra meter. Jag kramar avtryckaren. Skottet går av och vagnen skakar när pilprojektilen far iväg med en hastighet av 1700 meter per sekund. Bländskyddet slår till en kort stund och sedan ser jag ett hål i målet. "Målet nedkämpat."

UNDER ETT PAR veckor den här vintern har jag gått upp klockan sex på morgonen, även på helgerna, sovitt obekvämt och tidvis jobbat dygnet runt. Helt frivilligt. Varför?

Det började när en av officerarna på stridsvagnskompaniet på P4 i Skövde ringde och frågade om jag var intresserad av att komma tillbaka och köra stridsvagn igen. Ända sedan jag muckade 2002 har mina vänner fått stå ut med historierna från den tiden. Hur häftiga stridsvagnar är, hur det är att köra dem, hur mycket varje del av dem väger.

Precis som många andra tyckte jag värnplikten ibland var urtråkig och jobbig. Men det är inte ledan och slitet jag minns bäst. Jag minns lumparpolarna, jag minns när befälen efter en tid slutade vara sadister och blev trevliga. Jag minns när vi sköt skarpt första gången. Till och med slutvården, när stridsvagnarna skulle putsas skinande rena i vad som verkade vara flera veckor, framstår i efterhand som rolig. Det var sådana minnen som dök upp när telefonsamtalet från Skövde kom. Jag bestämde mig snabbt. Uniformen åkte på igen.

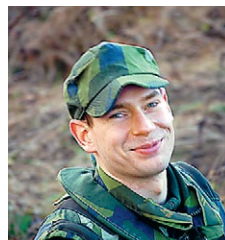
VAD, HUR, NÄR?

Vad? Efter att den allmänna värnplikten avskaffats består den svenska försvarsmakten av frivilligt kontrakterade soldater.

Hur? En krigsförbandsövning innebär att ett förband tränar tillsammans på sin krigsuppgift.

När? 14 november till 8 december 2011

Var? Skövde

Kronans käcke gosse

Johan Folin har under tiden i fält lärt sig älska den frystorkade frukostblandningen med frukt.

NU NÄR VÄRNPLIKTEN är avskaffad (eller snarare lagd på is; vid risk för krig kan den komma att införas igen) ska ungefär en tredjedel av Försvarsmakten utgöras av kontinuerligt tjänstgörande personal. Dit räknas de flesta officerare. Men den största andelen av personalen kommer bestå av tidvis tjänstgörande soldater. I Skövde ska två stridsvagnskompanier utbildas. Det ena ska bestå enbart av tidvis tjänstgörande soldater, som ännu inte är kontrakterade. Det andra – där jag tjänstgjorde – ska utgöras av såväl kontinuerligt tjänstgörande soldater som tidvis tjänstgörande.

När jag kom till Skövde var jag inställd på att vara förare på stridsvagn 122. Det var den befattning jag hade haft under värnplikten. Men eftersom så få skyttar hade ansökt om att delta så fick jag, som hade ett par veckors erfarenhet som skytt, byta befattning. I stället för att göra det jag gjort under mer

än ett år skulle jag alltså hoppa in på en plats där jag visserligen hade koll på spakar och knappar, men knappast något inövat ryggmärgsbeteende. Det blev mycket plugande av skjutregler och det var lite trevande i början. Hur ofta ska man göra en MRS-kontroll för att se om kanonen har krökt sig av värmen från skotten? Och hur ofta kan man mäta avstånd utan att lasern stänger av sig för att undvika överhettning? Men det lossnade snabbt. Det är märkligt hur mycket man minns när man befinner sig i rätt miljö.

En brandman, en sjuksköterskestudent och jag utgjorde tillsammans med plutonchefen, en yrkesofficer med löjtnants grad, gruppen Foxtrot Alpha. Större delen av första veckan gick åt till att repetera besättningens roller och öva strid i simulator. Efter en dryg vecka började den andra halvan av övningen. Nu blev det spännande på riktigt. Vi körde vagnarna till skjutfältet Kråk fem mil utanför stan.

Under två dagar sköt vi så många skott med kanonen och kulspjutorna som vi hann med. Det var första gången jag sköt skarpt med kanon. Skotten som vi använde är knappt en meter långa och väger drygt tjugo kilo. Pilprojektilen används för att slå ut tungt bepansrade fordon. Spränggranaten exploderar vid kontakt och skickar en tryckvåg och splinter omkring sig. Den används för att slå ut oskyddade soldater och fordon. Ett stort eld- och rökmoln ger en fingervisning om hur granaten träffat. Det är inte ovanligt att marken börjar brinna och gömma anfallsområdet bakom krigsdimma.

Efter skjutningen åkte vi tillbaka till Skövde, där övningen fortsatte med kompanianfall. Fienden hade luftlandsatt från öster, i vårt

anfallsområde fanns bland annat minst en pluton ryska BMD-3. Nu skulle kompanichefen försöka få tre stridsvagnsplutoner, som aldrig övat tillsammans, att anfalla samordnat. När svenska stridsvagnsförband övar är det oftast en reguljär armé med bepansrade fordon som är fiende. För att bekämpa en fiende som ägnar sig åt gerillakrigföring behöver stridsvagnsförbanden understöd av skyttetrupper. Annars är det lätt att enstaka fientliga skyttesoldater kan slinka förbi och bekämpa stridsvagnarna bakifrån. Kompanichefen, **major Westerlund**, tyckte att anfallet gick över förväntan. Mer övning behövs så klart, men takterna satt i, trots flera års civilt liv.

EN PERSONALFÖRSÖRJNING SOM bygger på frivillighet innebär att Försvarsmakten måste vara bättre på att se till så att soldaterna trivs. Det märktes inte minst på hur befälen bemötte oss nu som anställda, jämfört med värnplikten. Vi behandlades snarare som kollegor än underordnade.

Erik Fontander, till vardags ekonom på en biluthyrningsfirma, var vagnchef:

”Jag känner att jag vill bidra med

*Skottet
går av och
vagnen
skakar när
pilprojektilen
far iväg med
en hastighet
av 1700
meter per
sekund.*

allt jag kan för att maximera uttaget. Försvarsmakten har mycket att vinna på att ta tillvara kombinationen av kunskaper från det militära och civila”, sa han till mig när jag frågade om varför han var där.

”Det jag hoppas finns med i planerna för framtiden är någon sorts civila meritvärden som vi själva och våra arbetsgivare kan dra nytta av efteråt.”

Lönen då? Nej, den är inte något att hänga i julgranen direkt. Kompanichefen, major Westerlund, klargjorde direkt att vi inte kommit för att gräva guld. Grundlönen är ungefär densamma som den ett vårdbiträde eller en undersköterska har, det vill säga mellan 17 000 och 19 000 beroende på befattning. Normalt gäller åtta timmars arbetsdag och ob-tillägg precis som i det civila samhället. När man har övningsdygn får man lönetillägg på knappt 600 kronor och åtta timmars extra ledighet. Några av oss på kompaniet gick tillfälligt ner flera tusen i lön för att delta i övningen.

VÅRA ANSTÄLLNINGSKONTRAKT gällde bara för den här övningen, men jag har redan ansökt om att fortsätta vara tidvis tjänstgörande soldat. Så varför accepterar jag ett skitigt jobb med dålig lön, obekväma arbetstider och stora hälsorisker? För att det är kul, spännande och helt saknar motsvarighet i det civila samhället. Och jag tror att det nya systemet också är bättre för min arbetsgivare, den svenska försvarsmakten.

Med soldater som tillbringar större delen av året i det civila samhället blir folkförankringen större än den var tidigare. Dessutom är jag övertygad om att resultaten blir bättre med motiverad personal som själva valt att vara soldater. ∞